

**J.J.P. de Jong,
Avondschot. Hoe Nederland
zich terugtrok uit zijn
Aziatisch imperium**

(Uitgeverij Boom: Amsterdam 2011),
786 blz., € 34,90.

Dit vuistdikke boek gaat over de dekolonisatie van Indonesië in de jaren 1948 en 1949, als vervolg op De Jongs *Diplomatie of strijd. Het Nederlands beleid en de Indonesische Revolutie 1945-1948* (1988). Voor het boek raadpleegde de schrijver veel primaire bronnen, met name de tussen 1970 en 1996 gepubliceerde *Officiële bescheiden inzake de Nederlands-Indonesische betrekkingen 1945-1950*. Het werk bestaat grotendeels uit een gedetailleerde en goed leesbare beschrijving van de politieke besluitvorming aan Nederlandse zijde.

De Jong zet zich af tegen de sinds de jaren zestig alom geaccepteerde, maar onjuiste opvatting dat Nederland een koppig reactionair land

zou zijn geweest dat eropuit was zijn koloniale macht te behouden en de zich onafhankelijk verklaarde Republiek Indonesië een kopje kleiner wilde maken. Op basis van de bronnen kwam De Jong tot andere, ook voor hem verrassende inzichten. Met dit boek maakt hij zeker duidelijk dat de dekolonisatie van Indonesië een zeer gecompliceerd historisch proces is geweest, waarbij je voorzichtig moet zijn met zwart-wit beelden, zoals de volgende zin in een recent schoolboek: 'Nederland weigerde Indonesië onafhankelijk te laten worden.' Juist het tegendeel was waar, aldus De Jong. Vanaf eind 1945 waren de regeringen van Nederland en de Republiek het erover eens dat Indonesië onafhankelijk moest worden in een overgangsperiode, waarin beide partijen zouden samenwerken. In 1946 sloten Schermerhorn en Sjahrir hierover een akkoord in Linggadjati. Met Van Mook, Soekarno en Hatta behoorden zij, ieder in hun kamp, tot de gematigden. Van het akkoord kwam echter niets terecht door tegenwerking van de *hardliners* aan beide zijden, met name de KVP in Nederland enerzijds en de TNI, het Republikeinse leger dat zijn politieke leiders niet vertrouwde anderzijds. In de jaren 1946-1948 bleek keer op keer dat aan beide zijden onvoldoende bereidheid was om met de nodige concessies te komen tot een overgangsperiode. De Jong wijst erop dat zoiets bij latere dekolonisatieprocessen gebruikelijk was, maar nog niet in die jaren. Nederland probeerde iets wat in India en Vietnam ook niet lukte. De inheemse onderlinge verdeeldheid zorgde er mede voor dat de Britten en Fransen besloten tot vertrek (abandonnering), waarna deze kolonies na bloedige gevechten uiteenvielen. Begin 1949, na het echec van de tweede militaire ('politionele') actie, kwam de Nederlandse regering met hoge vertegen-

woordiger Beel volgens De Jong tot de slotsom dat vertrekken - met een snelle soevereiniteitsoverdracht - nu de beste optie was. De Indonesische legerleiding zag ook in dat een militaire oplossing niet mogelijk was en dat er onderhandeld moest worden. Het bleef spannend tot het laatste moment. Na een moeizame Ronde Tafelconferentie (23 augustus - 2 november 1949) moesten de Tweede en Eerste Kamer zich uitspreken over het Wetsvoorstel Soevereiniteits-overdracht Indonesië (de plechtigheid was gepland op 27 december). De publieke opinie was in meerderheid tegen. Op 9 december nam de Tweede Kamer de wet met 71 van de 100 stemmen aan. De noodzakelijke tweederde meerderheid werd gehaald dankzij instemming van de dwarsliggende KVP. De prijs hiervoor was het buiten de regeling houden van Nieuw-Guinea. Op 23 december stemde het Indonesische parlement met de afspraken in. Toen de wet op dezelfde dag in de Eerste Kamer werd behandeld hield Drees nog rekening met verwerping. Het vallen van het kabinet, totale chaos in Indonesië en een derde militaire actie zouden de mogelijke gevolgen zijn geweest. Ook de Eerste Kamer nam de wet aan. *Avondschot* maakt duidelijk dat het bij de Indonesische dekolonisatie niet in de eerste plaats ging om strijd, maar om diplomatie, waarbij verstandige politici aan beide zijden bereid waren om met de nodige concessies te werken aan een niet-gewelddadige overgang. Anderen, met minder bereidwilligheid, zorgden aan beide zijden voor ondermijning van akkoorden, verlamming van de besluitvorming en bloedige strijd. Pas in 1949 was er bij de verschillende partijen voldoende gezond verstand om te komen tot een diplomatieke oplossing van het conflict.

Tom van der Geugten ■

